

Asia C-98/22

**Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan mukainen
ennakkoratkaisupyynnön tiivistelmä**

Jättämispäivä:

14.2.2022

Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin:

Cour d’appel de Paris (Ranska)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

2.2.2022

Valittaja:

Eurelec Trading SCRL

Vastapuolet:

Ministre de l’Économie et des Finances

Scabel SA

Groupement d’Achat des Centres Édouard Leclerc (GALEC)

Association des Centres distributeurs Édouard Leclerc (ACDLEC)

Yhteenveto tosiseikoista ja pääasian menettelystä

- 1 Pääasian asianosaisina ovat Ranskan talous- ja valtiovarainministeri ja kaksi belgialaista yhtiötä: Belgian oikeuden mukaan perustettu yhtiö Eurelec, jonka kotipaikka on Bryssel ja joka on ranskalaisen Leclerc-konsernin ja saksalaisen Rewe-konsernin perustama hintaneuvottelu- ja hankintakeskus, ja Belgian oikeuden mukaan perustettu yhtiö Scabel, jonka kotipaikka on Bryssel ja joka toimii välittäjänä Eurelecin ja Leclerc-konsernin ranskalaisten ja portugalilaisten alueellisten hankintakeskusten välillä. Asianosaisina on myös kaksi ranskalaista yritystä: Leclerc-konsernin kansallinen hankintakeskus, joka neuvottelee vuosittaiset puitesopimukset ranskalaisten tavarantoimittajien kanssa (GALEC), ja Association des centres distributeurs E Leclerc (ACDLEC).

- 2 Vuosina 2016–2018 suoritetun tutkinnan seurauksena Ranskan talous- ja valtiovarainministeri (jäljempänä ministeri) esitti epäilynsä siitä, että Eurelec oli toteuttanut Belgiassa mahdollisesti kilpailua rajoittavia menettelytapoja, jotka kohdistuivat Ranskaan sijoittautuneisiin tavarantoimittajiin. Eurelec, Scabel, GALEC ja ACDLEC kiistävät menettelytavat, jotka niiden väitetään toteuttaneen.
- 3 Ministeri nosti näitä neljää yhtiötä vastaan kanteen tribunal de commerce de Paris'ssa (Pariisin kauppatuomioistuin) ja vaati kyseistä tuomioistuinta muun muassa toteamaan, että näiden yhtiöiden menettelytavat, jotka muodostuvat siitä, että tavarantoimittajien osalta tehtyyn sopimukseen sovelletaan Belgian lakia, jotta ne eivät voisi vedota Ranskan kauppalain (code de commerce) oikeusjärjestyksen perusteisiin kuuluviin säännöksiin, kuten säännöksiin, joiden mukaan sopimus voidaan neuvotella vapaasti tavarantoimittajan yleisten myyntiehtojen perusteella, ja siitä, että toteuttamalla järjestettyjä ja laajamittaisia vastatoimia tavarantoimittajiin kohdistetaan edellisen vuoden niin sanotun triplanettohinnan voimakasta deflatointia täysin vastikkeetta, merkitsevät huomattavaa epätasapainoa osapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien välillä.
- 4 Tribunal de commerce de Paris katsoi 15.4.2021 antamallaan tuomiolla, että yhtiöiden esittämä toimivallan puuttumista koskeva väite oli otettava tutkittavaksi mutta todettava perusteettomaksi. Se hylkäsi myös yhtiöiden vaatimukset siitä, että asiassa esitettäisiin ennakkoratkaisupyyntö tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 12.12.2012 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1215/2012 (EUVL 2012, L 351, s. 1) (jäljempänä Bryssel I a -asetus) tulkinnasta. Se totesi olevansa toimivaltainen ratkaisemaan kysymyksen siitä, onko Ranskan alueella noudatettu kauppalain L 442-6 §:ä (josta on tullut L 442-11 §), ja kutsui asianosaiset myöhemmin pidettävään istuntoon asiakysymystä koskevia päätelmiä varten.
- 5 Scabel ja Eurelec valittivat 18. ja 21.5.2021 toimittamillaan kirjelmillä tästä tuomiosta Cour d'appel de Paris'hin (Pariisin ylioikeus).
- 6 Cour d'appel de Paris'n (ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin) on siis ratkaistava, ovatko ranskalaiset tuomioistuimet toimivaltaisia tutkimaan kanteen, jonka Ranskan viranomaiset ovat nostaneet Belgiaan sijoittautuneita yhtiöitä vastaan, jotta niiden todettaisiin toteuttaneen Ranskaan sijoittautuneisiin tavarantoimittajiin kohdistuvia kilpailua rajoittavia menettelytapoja, niille määrättäisiin niistä seuraamukset ja ne määrättäisiin lopettamaan nämä menettelytavat.

Pääasian asianosaisten keskeiset perustelut siitä, koskeeko ministerin nostama kanne Bryssel I a -asetuksessa tarkoitettua siviili- ja kauppaoikeudellista asiaa

- 7 Eurelecin mukaan ministerin nostaman kanteen luonne ja kohde sekä sen tämän kanteen tueksi esittämät todisteet voivat johtaa siihen, että tämä oikeudenkäynti

jää Bryssel I a -asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle. Tältä osin se toteaa, että ranskalaisten tuomioistuinten kansainvälinen toimivalta ei voi määräytyä pääasiassa sovellettavan kansallisen oikeussäännön perusteella, vaikka sitä pidettäisiin kansainvälisesti pakottavana säännöksenä.

- 8 Eurelec ja Scabel väittävät, että Bryssel I a -asetuksen 1 artiklassa tarkoitettua siviili- ja kauppaoikeudellisen asian käsitettä ei voida tulkita viittaamalla jäsenvaltion kansalliseen oikeuteen ja että ministerin nostama kanne kuuluu luonteensa ja kohteensa vuoksi julkisen vallan oikeuksien käyttöön, mikä ilmenee siinä, että yksityisten välisiin suhteisiin sovellettaviin yleisiin sääntöihin nähden käytetään poikkeuksellisen laajaa valtaa, joten asia ei koske siviili- ja kauppaoikeudellista asiaa.
- 9 Ne väittävät, että siviiliprosessissa määrättävää sakkoa ei pidä sekoittaa yksityisille annettuun oikeuteen vaatia vahingonkorvausta heille suoraan aiheutuneesta vahingosta ja että ministeri käyttää todisteita, jotka on saatu käyttämällä julkisen vallan oikeuksia, tässä tapauksessa tekemällä ACDLECin ja GALECin toimitiloissa tarkastuskäyntejä ja takavarikkoja kauppalaan L 450-4 §:n nojalla, kun taas siviiliprosessilain (code de procédure civile) 145 §:ssä yksityisille henkilöille annettuja menettelykeinoja ei pidä rinnastaa julkisen vallan tutkintavaltuuksiin. Tältä osin ne väittävät, että jokainen luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, myös julkisoikeudellinen oikeushenkilö, voi toimia siviiliprosessilain 145 §:n perusteella, toisin kuin kauppalaan L 450-4 §:n tapauksessa. Siviiliprosessilain 145 §:n perusteella määrätyn tulevaan kohdistuvan selvittämistoimen (ns. in futurum -selvittämistoimi) vastustaminen ei myöskään ole rikos, kun taas talous- ja valtiovarainministeriön kilpailu-, kuluttaja- ja petostentorjuntaosaston tekemien tarkastuskäyntien ja takavarikkojen vastustaminen täyttää tutkimman vastustamista koskevan rikoksen tunnusmerkistön (kauppalaan L 540-8 §).
- 10 Eurelec huomauttaa myös, että Cour de cassation (ylin tuomioistuin) toteaa 6.7.2016 antamassaan tuomiossa nro 15-21.811, että ministerin nostama kanne kuuluu luonteensa ja kohteensa vuoksi ministerille kuuluviin julkisen vallan oikeuksiin.
- 11 Ministeri väittää, että hänen vaatimuksensa kuuluvat Bryssel I a -asetuksen aineelliseen soveltamisalaan ja ettei asiassa ole minkäänlaista tulkintavaikeutta tai perusteltua epäilyä, jonka vuoksi olisi perusteltua esittää ennakkoratkaisukysymys. Kun otetaan huomioon 16.7.2020 annetussa tuomiossa Movic ym. (C-73/19, EU:C:2020:568) annetut vastaukset, ministeri katsoo, että tämän ennakkoratkaisupyynnön esittämistä ei ole osoitettu tarpeelliseksi. Vaikka oletettaisiin, ettei kyseinen asetus ole sovellettavissa, ulkomainen tuomioistuin ei silti olisi toimivaltainen.
- 12 Ministeri väittää, että kuten unionin tuomioistuin totesi 16.7.2020 antamassaan tuomiossa Movic ym. (C-73/19, EU:C:2020:568), ”yleisen edun puolustamista ei pidä sekoittaa julkisen vallan oikeuksien käyttöön”, että kauppalaan L 442-6 §:n

1 momentin 2 kohdan säännökset ovat pakottavia, sillä ne liittyvät Ranskan valtion talouselämän perusteiden suojaamiseen, ja että ministeri puolustaa toimillaan yleistä etua, jotta asiassa määrättäisiin siviiliprosessissa määrättävä sakko. Koska ministerin kanteen tarkoituksena on suojella Ranskan valtion talouselämän perusteita, hän pitää luonnollisena, että ainoastaan ranskalaiset tuomioistuimet voivat tutkia tämän kanteen, kuten Cour de cassation totesi edellä mainitussa 6.7.2016 antamassaan tuomiossa.

- 13 Ministeri katsoo tutkintavaltuuksiensa käytön osalta, että tutkintavaihe ja oikeudenkäyntimenettelyn vaihe on tarpeen erottaa toisistaan, ja väittää, että Bryssel I a -asetuksen soveltamisperusteena on näiden todisteiden käyttäminen eikä se, miten ne on hankittu. Hän vetoaa tältä osin julkisasiamies Szpunarin ratkaisuehdotukseen Movic ym. (C-73/19, EU:C:2020:297, 59 kohta) ja lisää, että asiassa Movic valtion valvontaviranomaisten käyttämät tutkintavaltuudet, joiden perusteella ne tekevät kanteensa perustana olevia toteamuksia, ei estänyt Bryssel I a -asetuksen soveltamista. Ministeri huomauttaa, että tuomioistuin, joka lausuu näistä todisteista, ei ole koskaan todennut toimivaltansa puuttuvan, ei edes silloin, kun kyse on ollut ulkomaisista yhtiöistä, kuten asioissa Apple, Expédia tai Booking, ja ettei olisi johdonmukaista soveltaa asetusta eri tavoin todisteiden luonteesta riippuen.

Ministeri toteaa vielä, että hän on nostanut kanteensa vastaajiin nähden yhdenvertaisessa tilanteessa, koska asiassa sovelletaan siviiliprosessilain säännöksiä, jotka ovat sovellettavissa kaikkiin asianosaisiin kaikkine niihin liittyvine takeineen, ja että rikkomisen toteaminen ja mahdollisesti määrättävä seuraamus ovat asian käsiteltäväkseen saaneiden tuomioistuinten yksinomaiseen toimivaltaan kuuluvan arvioinnin kohteena.

Yhteenveto ennakkoratkaisupyyntöjen perusteista

- 14 Ministerin kanne perustuu Ranskan kauppalaan L 442-6 §:n I momentin 2 kohtaan, sellaisena kuin se oli voimassa ennen kauppalaan IV luvun uudelleen laatimisesta 24.4.2019 annettua määräystä 2019-359, jonka 2 §:n mukaan kyseiset säännökset korvataan saman lain L 442-1 §:n I momentin säännöksillä.
- 15 Kauppalaan (aiemmassa) L 442-6 §:ssä säädetään seuraavaa: ”I. Tuottajalle, kauppiaille, teollisuusyrittäjälle tai ammatinharjoittajien luetteloon kirjatulle henkilölle syntyy vahingonkorvausvelvollisuus seuraavissa tapauksissa:

— —

2° kauppakumppanille asetetaan tai yritetään asettaa velvoitteita, jotka aiheuttavat huomattavan epätasapainon osapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien välille.

— —

III. – Kanteen voi nostaa toimivaltaisessa siviili- tai kauppatuomioistuimessa jokainen, jonka etua asia koskee, yleinen syyttäjä, talousasioista vastaava ministeri tai Autorité de la concurrence (kilpailuviranomainen) pääjohtaja, jos viimeksi mainittu toteaa toimivaltaansa kuuluvien asioiden yhteydessä tässä pykälässä mainitun menettelytavan.

– —.”

- 16 Vastaajina olevat yhtiöt kiistävät, että ranskalainen tuomioistuin olisi toimivaltainen tutkimaan ministerin kahta Belgian oikeuden mukaan perustettua yhtiötä vastaan nostaman kanteen. Tässä tapauksessa on siis ratkaistava, onko jäsenvaltion tuomioistuin toimivaltainen tutkimaan kanteen, jonka tämän valtion viranomaiset ovat nostaneet toiseen jäsenvaltioon sijoittautuneita yhtiöitä vastaan, jotta niiden todettaisiin toteuttaneen jäsenvaltioon, tässä tapauksessa Ranskaan, sijoittautuneisiin tavarantoimittajiin kohdistuvia kilpailua rajoittavia menettelytapoja, niille määrättäisiin niistä seuraamukset ja ne määrättäisiin lopettamaan nämä menettelytavat.
- 17 On selvitettävä, voidaanko asiassa soveltaa Bryssel I a -asetuksen 1 artiklan 1 kohtaa, jossa säädetään seuraavaa: ”Tätä asetusta sovelletaan siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa, riippumatta siitä, millaisessa tuomioistuimessa niitä käsitellään. Sitä ei erityisesti sovelleta vero- tai tulliasioihin eikä hallinto-oikeudellisiin asioihin eikä valtion vastuuseen teoista ja laiminlyönneistä, jotka on tehty julkista valtaa käytettäessä (acta iure imperii).”
- 18 Unionin tuomioistuimen mukaan (tuomio 16.7.2020, [Movic ym.](#), C-73/19, EU:C:2020:568) Bryssel I a -asetuksen 1 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että tässä säännöksessä tarkoitettun siviili- ja kauppaoikeudellisen asian käsitteen alaan kuuluu jäsenvaltion viranomaisten toiseen jäsenvaltioon sijoittautuneita elinkeinonharjoittajia vastaan nostama kanne, jossa kyseiset viranomaiset vaativat ensisijaisesti toteamaan rikkomiset, jotka muodostuvat väitetysti lakia rikkovista sopimattomista kaupallisista menettelyistä, ja määräämään, että ne on lopetettava, ja liitännäisesti määräämään julkaisutoimenpiteistä ja uhkasakosta.
- 19 Unionin tuomioistuin toteaa tuomion Movic
 - 33 kohdassa, että siviili- ja kauppaoikeudellisen asian käsitettä on pidettävä itsenäisenä käsitteenä, jonka tulkinnassa on käytettävä perustana kyseisen asetuksen tavoitteita ja järjestelmää sekä niitä yleisiä periaatteita, jotka ilmenevät kansallisten oikeusjärjestysten muodostamasta kokonaisuudesta
 - 34 kohdassa, että tarve varmistaa sisämarkkinoiden moitteeton toiminta ja se, että jäsenvaltioissa ei anneta keskenään ristiriitaisia ratkaisuja, jotta turvataan lainkäytön yhdenmukaisuus, edellyttää, että siviili- ja kauppaoikeudellisen asian käsitettä tulkitaan laajasti

- 35 kohdassa todenneensa toistuvasti, että vaikka tietyt viranomaisen ja yksityisen väliset oikeusriidat saattavatkin kuulua Bryssel I a -asetuksen soveltamisalaan, näin ei ole viranomaisen käyttäessä julkista valtaa
 - 36 kohdassa, että se, että yksi oikeusriidan asianosaisista käyttää julkista valtaa, koska se käyttää yksityisten välisiin suhteisiin sovellettaviin yleisiin sääntöihin nähdessä poikkeuksellisen laajaa valtaa, estää sen, että tällainen oikeusriita olisi Bryssel I a -asetuksen 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu siviili- ja kauppaoikeudellinen asia
 - 37 kohdassa, että sen selvittämiseksi, kuuluuko asia Bryssel I a -asetuksen 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua siviili- ja kauppaoikeudellisen asian käsitteen alaan ja siten tämän asetuksen soveltamisalaan, on tunnistettava riita-asian asianosaisten välinen oikeussuhde ja riita-asian kohde tai vaihtoehtoisesti tutkittava kanteen perusta ja sen vireille saattamista koskevat yksityiskohtaiset säännöt
 - 57 kohdassa, että ainoastaan siinä tapauksessa, että viranomainen ei olisi sen vuoksi, että se on käyttänyt tiettyjä todisteita, konkreettisesti samassa tilanteessa kuin yksityisoikeudellinen henkilö vastaavanlaisessa riita-asiassa, olisi katsottava, että tällainen viranomainen on käyttänyt käsiteltävässä asiassa julkisen vallan oikeuksia
 - 59 kohdassa, että unionin tuomioistuimen käytettävissä olevista tiedoista ei ilmene, että Belgian viranomaiset olisivat käyttäneet ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa vireillä olevassa menettelyssä todisteita, jotka ne olisivat saaneet käyttämällä julkisen vallan oikeuksia, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tarkistettava.
- 20 Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin pohtii, voidaanko kyseisessä tuomiossa esitetty ratkaisu ulottaa koskemaan ministerin nostamaa, huomattavaa epätasapainoa koskevaa kannetta, jossa vaaditaan kilpailua rajoittavan menettelytavan toteuttamista. Tämä tuomioistuin katsoo, että tähän kysymykseen vastaamiseksi ministerin muun muassa kahta Belgian oikeuden mukaan perustettua yhtiötä vastaan nostamaa kannetta on tarkasteltava Ranskan järjestelmän kannalta.
- 21 Vaikka kauppalain (aiemman) L 442-6 §:n nojalla vahinkoa kärsinyt voi vaatia korvausta kyseessä olevista menettelytavoista aiheutuneesta vahingosta ja vaatia menettelytavan lopettamista tai ehdon pätemättömäksi toteuttamista, ainoastaan ministeri ja yleinen syyttäjä voivat vaatia, että menettelytapojen toteuttajalle määrätään siviiliprosessissa määrättävä sakko.
- 22 Sen lisäksi, että yleisen edun nimissä toimivan ministerin ei tarvitse perustella oikeussuojan tarvettaan ja että hänellä on itsenäiseksi katsottu kanneoikeus edellä mainitun 6.7.2016 annetun Cour de cassationin tuomion mukaan, hän voi myös käyttää tutkintavaltuuksiaan.

- 23 Tässä tapauksessa ministeri on esittänyt todisteita, jotka hän on hankkinut ACDLECin ja GALECin toimitiloissa tukeutumalla kauppalaan L 450-4 §:n säännöksiin, joiden mukaan hän voi saada Autorité de la concurrence (kilpailuviranomainen) tehtävään valtuutetut virkamiehet tekemään tarkastuskäyntejä kaikissa tiloissa ja takavarikoimaan asiakirjoja ja tietovälineitä. Näin hankittuihin todisteisiin sovelletaan kuitenkin riita-asian oikeudenkäynnissä vapaan kontradiktorisuuden periaatetta.
- 24 Vertailun vuoksi yksityisillä henkilöillä ei ole todistelua varten näitä oikeuksia, mutta siviiliprosessilain 145 §:n perusteella jokaisen luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön, myös julkisoikeudellisen oikeushenkilön, pyynnöstä voidaan määrätä niin sanottuja in futurum -selvittämistoimia, kuten määräys toimittaa asiakirjoja, asiantuntijalausunto ja ulosottomiehen toteuttamia turvaamistoimia. Nämä todistelua koskevat toimenpiteet voidaan saada pyynnöstä eli ei-kontradiktorisesti, jos ne osoitetaan tarpeelliseksi.
- 25 Siviiliprosessilain 145 §:n perusteella määrätyn niin sanotun in futurum -selvittämistoimen vastustaminen ei myöskään ole rikos, kun taas tehtävään valtuutettujen virkamiesten tekemien tarkastuskäyntien ja takavarikkojen vastustaminen täyttää tutkinnan vastustamista koskevan rikoksen tunnusmerkistön.
- 26 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii näin ollen, käyttääkö ministeri nostamallaan kanteella julkisen vallan oikeutta siten, että kanne ei kuulu Bryssel I a -asetuksen soveltamisalaan, koska se ei koske siviili- ja kauppaoikeudellista asiaa, kun – kuten tässä tapauksessa – hän käyttää erityisiä tutkintavaltuuksiaan osapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien välistä huomattavaa epätasapainoa merkitsevien menettelytapojen osoittamiseksi ja vaatii tuomioistuinta määräämään seuraamukseksi siviiliprosessissa määrättävän sakon.
- 27 Kun otetaan huomioon ministerin nostaman kanteen erityisluonne Ranskan kansallisessa oikeusjärjestyksessä, jää perusteltu epäily siitä, kuuluuko ministerin tässä tapauksessa nostaman kanteen kaltainen kanne siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa sovellettavan Bryssel I a -asetuksen aineelliseen soveltamisalaan, minkä vuoksi asiassa on perusteltua esittää SEUT 267 artiklassa tarkoitettu ennakkoratkaisupyyntö.
- 28 Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin lykkää asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 12.12.2012 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen N:o 1215/2012 1 artiklan 1 kohdassa määritellyä siviili- ja kauppaoikeudellisen asian käsitettä tulkittava siten, että sen soveltamisala käsittää kanteen – ja sen johdosta annetun tuomioistuimen ratkaisun – i) jonka Ranskan talous- ja valtiovarainministeri on nostanut Ranskan kauppalaan (aiemman) L 442-6 §:n I momentin 2 kohdan

perusteella belgialaista yhtiötä vastaan ii) ja jossa vaaditaan kilpailua rajoittavien menettelytapojen toteamista ja lopettamista ja näiden menettelytapojen väitetyille toteuttajalle siviiliprosessissa määrättävää sakkoa iii) ministerin erityisten tutkintavaltuuksiensa perusteella saamien todisteiden perusteella?”

TYÖASIAKIRJA